

”Det passar ju bra om man gillar tjejer”
En analys av processer och presuppositioner i två
ungdomsromaner om icke-heterosexuell kärlek

Ellinor Annmo

Sammandrag

Jag har genomfört en undersökning av två ungdomsromaner, *Det händer nu* och *Regn och åska*, där huvudtemat är icke-heterosexuell kärlek. Min metod kommer från den systematiska funktionella grammatiken, och jag har valt att undersöka processer och presuppositioner. I processanalysen tittade jag på de kapitel där personerna interagerar sexuellt och/eller för relationen framåt, och då på de processer där någon av dem alternativt båda är förstadedeltagare. När någon av dem, båda eller fragment av dem är andradeltagare har jag även tagit med andradeltagarna i resultatet för att se om de utsätter varandra för olika handlingar. I analysen av presuppositionerna har jag tittat på de presuppositioner som säger något om inställningen till huvudpersonen och dess partners kärleksrelation. I presuppositionsanalysen använde jag mig av samma material som för processanalysen, men inkluderade därtill korta textstycken där utomstående personer uttalade sig om relationen.

Processanalysen visade att huvudpersonen i *Regn och åska*, Oscar, främst agerar i den mentala världen, medan huvudpersonen från *Det händer nu*, Stella, främst agerar i den materiella. Deras respektive partner agerade främst i den materiella. I *Det händer nu* får huvudpersonen en markant större plats i handlingarna än sin partner, medan det i *Regn och åska* är relativt jämnt. I de delar där de har sex får främst kropparna vara förstadedeltagare.

Presuppositionerna skilde sig mycket mellan romanerna. *Regn och åska* skildrar personer som reagerar mycket positivt på relationen, personerna blev inte heller förvånade över val av partner. *Det händer nu* skildrade däremot personer som reagerade mycket negativt på relationen. De uttalar sig heteronormativt och blir förvånade över val av partner.

Innehållsförteckning

Sammandrag.....	2
1 Inledning.....	4
1.1 Syfte och frågeställning.....	4
1.2 Uppsatsens disposition.....	4
2 Teoretisk bakgrund.....	5
2.1 Sexualitets- och queerteori.....	5
2.2 Systemisk-funktionell grammatik.....	7
2.2.1 De språkliga skikten.....	8
2.2.2 Lexikogrammatik.....	9
3 Tidigare forskning.....	9
4 Material.....	10
5 Metod.....	12
5.1 Presuppositioner.....	12
5.2 Processanalys.....	13
6 Resultat.....	17
6.1 Förstadeltagare från båda böckerna.....	17
6.2 Processer i <i>Det händer nu</i>	19
6.2.1 Överblick över förstadeltagare i <i>Det händer nu</i>	19
6.2.2 Stellas satser.....	20
6.2.3 Sigrids satser.....	22
6.2.4 Bådas satser.....	23
6.2.5 Fragmentsatser.....	24
6.3 Processer i <i>Regn och åska</i>	25
6.3.1 Överblick över förstadeltagare i <i>Regn och åska</i>	25
6.3.2 Oscars satser.....	26
6.3.3 Reins satser.....	27
6.3.4 Bådas satser.....	28
6.3.5 Fragmentsatser.....	28
6.4 Presuppositioner.....	29
6.4.1 Presuppositioner i <i>Det händer nu</i>	29
6.4.2 Presuppositioner i <i>Regn och åska</i>	35
7 Diskussion.....	37

1 Inledning

Sedan homosexualitet togs bort ur registret över diagnoser i Sverige 1979 har kampen för icke-heterosexuella personers rättigheter hunnit långt. Icke-heterosexuella äktenskap har legaliserats och lagar mot diskriminering av personer för deras sexuella läggning har införts (Ambjörnsson, 2006:17). Trots detta anas en heteronorm, det vill säga att heterosexualitet är det vi förväntar oss. Detta speglas även i språket (Ambjörnsson, 2006:112). Att språket påverkas visas inte enbart i det faktum att det finns en uppsjö av skällsord för icke-heterosexuella personer, utan även hur icke-heterosexuella personer framställs. Eftersom språket inte enbart beskriver utan även skapar betydelse, är det av största vikt för kampen för icke-heterosexuella personers rättigheter *hur* de framställs. Hur framställandet av hbtq-personer i ungdomsromaner ser ut har inom ämnet svenska tidigare inte blivit undersökt genom systemisk-funktionell grammatisk analys, som bygger på just att språket inte bara beskriver utan också skapar betydelse (se avsnitt 2.2 *Systemisk-funktionell grammatik* för utförlig beskrivning av begreppet). Denna lucka ska jag försöka börja fylla i denna uppsats.

1.1 Syfte och frågeställning

Jag vill i min uppsats undersöka två ungdomsromaner för att se vilka typer av processer som kopplas till huvudpersonen och partnern och vilken deltagarroll dessa har. Dessutom vill jag se vad där finns för presuppositioner om huvudpersonernas och deras partners sexualitet och kärlek till varandra. Genom att undersöka detta vill jag se vilka förutsatta antaganden texten visar om personens sexualitet och relation till sin partner, och se hur de porträtteras genom sina handlingar – om de är aktiva, passiva, blir utsatta eller utsätter någon annan för handlingarna. Min frågeställning blir alltså följande:

- Vad säger textens eventuella explicita eller implicita presuppositioner om övriga personers inställning till huvudpersonens och dess partners relation?
- I vilka processer är huvudpersonen och dess partner förstadedeltagare i de textavsnitt som berör sexualitet och/eller relationen till den samkönade partnern?
- Finns huvudpersonen och/eller partnern med som andradeltagare i de processer där någon av dem/båda är förstadedeltagare?
- Skiljer sig romanerna från varandra i föregående frågor?

1.2 Uppsatsens disposition

I denna uppsats går jag först igenom min teoretiska bakgrund, som behandlar sexualitet och språkets relation till sexualitet, för att sedan redogöra för det grammatiska system som appliceras på mitt material. Sedan beskrivs i korthet tidigare forskning inom området. Därefter presenteras mitt material, både det textmaterial jag undersöker och metodlitteraturen. Därpå följer min metod, där jag presenterar min analysmodell som vilar på det grammatiska systemet beskrivet i den teoretiska bakgrunden. Sedan presenteras mina resultat, som följs av en avslutande diskussion av resultaten.

2 Teoretisk bakgrund

I detta avsnitt presenteras den teoretiska bakgrund jag utgår från i min undersökning. Jag börjar med att beskriva utgångspunkter inom sexualitets- och queerteori, och beskriver därefter viktiga utgångspunkter inom systemisk-funktionell grammatik.

2.1 Sexualitets- och queerteori

Uppsatsens syfte är inte att göra en jämförelse mellan kön, men då sexualitet på olika vis samverkar med kön (Cameron & Kulick 2003:5) kommer jag här i korthet redogöra för vad jag syftar på med termen *kön*. På sjuttioalet introducerades begreppet *genus*, som då syftade på socialt konstruerat kön, medan termen *kön* användes för att syfta på biologiskt kön. Men eftersom det kan bli svårt med en sådan tydlig distinktion då kulturella och sociala könskonstruktioner vilar på idén om två biologiskt motsatta kön och då vår biologi påverkas av sociala faktorer (Edlund m.fl. 2007:29,31) används numera ibland termen kön i en utvidgad mening, som då inbegriper både det biologiska och det kulturella. Att utgå från att man med kön syftar på enbart två kategorier är ”ett ytterst ovetenskapligt och oseriöst förhållningssätt” eftersom kön är långt mer komplicerat än så (s. 33,34). Kön som en utvidgad term vilken omfattar det socialt och kulturellt konstruerade och det biologiska könet (samt att det inte är en strikt binär modell) är den definition jag använder mig av.

Enligt Cameron och Kulick blandas kön och sexualitet ofta ihop eftersom könsstereotyper samverkar med stereotyper kring sexualitet - lesbiska kvinnor antas vara manliga och homosexuella män antas vara kvinnliga. Feminister, oavsett vad de egentligen har för könspreferens, antas ofta vara lesbiska då deras beteende inte passar in i den stereotypa kvinnligheten (Cameron & Kulick, 2003:6). Författarna menar att kön och sexualitet således

har ett speciellt förhållande, eftersom män och kvinnor ska vara heterosexuella för att passa in i könsnormen, precis som att en heterosexuell person måste vara en ”riktig man” eller en ”sann kvinna” (egen översättning av uttrycken) (s. 7). Detta är i linje med forskaren Judith Butlers idé om *den heterosexuella matrisen*, det vill säga en matris som innebär att det heterosexuella begäret förutsätter och då också skapar den binära könsmodellen man och kvinna; två kategorier där genus, kön, begär och sexuellt beteende är koherent och kontinuerligt. Det som inte passar in i matrisen ses då som avvikande (Hagren Idevall, 2011:11). Att betraktas som normal är också att betraktas som heterosexuellt attraktiv (Ambjörnsson, 2006:122).

Ifrågasättandet av att heterosexualitet är det normala, *heteronormativitet*, är en av de centrala idéerna inom *queerteori*. Att i den teoretiska bakgrunden för en c-uppsats exakt definiera queerteori är en svår uppgift då *queer* har många olika definitioner. Men det gemensamma för de olika definitionerna är att brottet mot normen är i centrum (Ambjörnsson, 2006:8). Enligt Fanny Ambjörnsson är det en del av poängen med queer att det inte ska kunna bestämmas exakt, utan kan ses som ”ett samlingsnamn på olika kritiskt granskande perspektiv på sexualitet” (s. 37). I ifrågasättandet av heteronormativiteten utgår queerteorin ifrån att heterosexualitet inte är något essentiellt och naturgivet. Denna teori har stort stöd av studier utförda på olika platser i olika tidsskeden, vilka har visat mycket skiftande konstruktioner av vad normal sexualitet är och vilka kön en normal attraktion ska riktas mot (s. 59).

Forskaren Penelope Eckert menar även att betraktas som heterosexuellt attraktiv är en del av att bli vuxen. Hennes studie av high school-elever i USA visar att som person bli betraktad som mogen och vuxen är eftertraktat och är det som ger hög social status, och att detta går hand i hand med att bli betraktad som heterosexuell. De markörer som indikerade mognad och vuxenhet indikerade även i många fall heterosexualitet och att para ihop sig i tvåsamma heterosexuella konstellationer: ”The institutionalization of the heterosexual couple is embodied formally in the king and queen of the high school homecoming and prom, and the yearbook’s choice of ‘cutest couple.’” (Eckert, 1994:7).

Även *performativitet* är ett centralt begrepp inom queerteorin. Inom språkvetenskap innebär detta att språkhandlingar inte enbart avspeglar verkligheten utan även skapar bilden vi har av den. Detta har diskuterats kopplat till människors identiteter – våra handlingar och de handlingar vi blir utsatta för är inte en produkt av våra essentiella identiteter, utan vi och omvärlden konstruerar identiteten genom handlingar. (Ambjörnsson, 2006:136). Genom språket uttrycker vi inte bara våra identiteter, utan vi skapar dem och vår bild av världen genom språkhandlingar (Ambjörnsson, 2006:45).

2.2 Systemisk-funktionell grammatik

Metoden jag använder i uppsatsen tar avstamp i den systemisk-funktionella grammatiken, härmed förkortat SFG. I boken *Grammatik med betydelse – en introduktion till funktionell grammatik* (Holmberg & Karlsson, 2006) har författarna en kort sammanfattning av vad språkmodellen inom SFG går ut på, vilken får inleda detta avsnitt:

Den funktionella grammatiken är en språkmodell där:

- betydelse och funktion – inte form – är utgångspunkten
- kontext och språkbruk inte används för att förklara avvikelser och fel, utan snarare ses som grunden för hela grammatiken
- grammatiken inte bara ger uttryck för utan också skapar betydelse.

(Holmberg & Karlsson, 2006:10)

Att grammatiken kallas för *funktionell* syftar på att språket skapar betydelse när människor kommunicerar (Holmberg & Karlsson, 2006:18). Modellen innefattar alltså även semantik och pragmatik, till skillnad från den traditionella grammatiken som enbart beskriver en sats syntax och morfologi (s. 17). Författarna menar att SFG utgår från att vi i huvudsak gör tre olika saker med språket: ”För det första söker vi kontakt med andra och förhåller oss till dem. För det andra beskriver vi våra erfarenheter av världen runt omkring oss. Och för det tredje ordnar vi den information vi förmedlar så att vi med hjälp av själva språket kan skapa samband mellan olika bitar av informationen.” (s. 18).

Dessa tre olika språkliga funktioner kallas för de tre *metafunktionerna*. Den första kallas *den interpersonella metafunktionen*, som är den aspekt av språket som används för att skapa relationer mellan talare (Holmberg & Karlsson, 2006:31). Den andra kallas *den ideationella metafunktionen*, vilken inbegriper hur vi beskriver världen och våra erfarenheter av den och vad som händer i den (s. 73). Denna metafunktion kommer jag att gå in närmare på i kapitel 5, *Metod*. Den sista funktionen är *den textuella metafunktionen*, som författarna menar kan betraktas som en sekundär funktion då den främst verkar som en hjälpfunktion till de två tidigare (s. 18). Den handlar om hur informationen är organiserad i texten eller uttalandet (s. 22).

2.2.1 De språkliga skikten

En annan viktig utgångspunkt i SFG är att språk är uppdelat i fyra skikt: *kontexten*, *betydelsen*, *lexikogrammatiken* och *de fysiska uttrycken*. Dessa skikt är tätt sammankopplade

och följer på varandra i en slags kedja. *Kontexten* är där språkanvändningen börjar, vilket innebär en social situation där människor på något vis möts och därför kommunicerar. Inom denna situation finns det olika faktorer som i hög grad påverkar språkstrukturen. Den första faktorn är vilken relation språkanvändarna har till varandra, exempelvis om det är en läkare och en patient eller två bästa vänner. Sedan påverkar vilken verksamhet som kommunikationen berör, t.ex. sjukvård eller småprat mellan vänner. Slutligen påverkar även vilket kommunikationssätt de använder sig av, d.v.s. om kommunikationen består av ett samtal, en monolog, ett reklamblad o.s.v. (Holmberg & Karlsson, 2006:19).

I kontexten skapas nästa länk i kedjan, alltså *betydelse*. Det är helt enkelt innehållet i det språkanvändarna säger, som uttrycks genom *lexikogrammatik*, det vill säga ord och grammatik. Dessa två skikt kan dock inte sägas vara helt skilda från varandra, då det ena skiktet blir svårt att realisera utan det andra – särskilt med tanke på att en av utgångspunkterna i SFG är att grammatik inte bara uttrycker utan också skapar betydelse (2006:20). Samtidigt är inte betydelsen synonym med en viss form; en betydelse kan uttryckas i olika former och en form kan uttrycka flera betydelser (Holmberg m.fl. 2001:24) (se avsnitt 5 för vidare diskussion). Den sista delen, *fysiska uttryck*, innebär uttryck som prosodi, betoning och dylikt inom talat språk. Då uppsatsen enbart behandlar skriven text går jag inte in vidare på detta skikt.

Metafunktionerna och de språkliga skikten är sammankopplade på så vis att metafunktionerna kommer till uttryck i skikten (Holmberg & Karlsson, 2006:20). De tidigare nämnda faktorerna i kontexten (relationen, verksamheten och kommunikationssättet) ger som ovan beskrivet upphov till nästa skikt, betydelsen. Relationsfaktorn utvecklas till interpersonell betydelse, verksamheten till ideationell betydelse och kommunikationssättet till textuell betydelse. Dessa olika betydelser tar i sin tur sig uttryck i lexikogrammatiken. För att nämna ett kortare exempel kan interpersonell betydelse, t.ex. att vilja komma med ett förslag till en person, ta sig uttryck lexikogrammatiskt genom en frågesats – ”vill du gå på bio med mig?”, eller kanske en uppmaning – ”gå på bio med mig!”. Den ideationella betydelsen bestäms på liknande sätt av verksamheten. Verksamheten är ett biobesök, vilket gör det till en central del av satsen. (2006:21, 22). Kommunikationssättet visas i hur informationen organiseras i yttrandet – t.ex. om den nya informationen kommer först, som i satsen ”Biobesök är viktiga”, eller om den kommer senare, som i satsen ”Han föreslog ett biobesök”. Metafunktionerna ”går alltså på tvärs genom skikten”, som Holmberg och Karlsson skriver (2006:23). Denna påverkan fungerar även åt andra hållet – det vi kan forma genom lexikogrammatik kan påverka kontexten (2006:24).

2.2.2 Lexikogrammatik

Lexikogrammatiken, alltså det språkliga uttrycket, består av olika nivåer i form av ord, ordgrupper, fraser och satser (2006:24). Ord bildar ordgrupper som ingår i satser; orden och ordgrupperna har då en funktion i satsen. (2006:25) Som ovan beskrivet tar sig de olika metafunktionerna uttryck i lexikogrammatiken på olika vis, och därför talar man om att lexikogrammatiken har olika system – ett interpersonellt, ett ideationellt och ett textuellt (2006:27). Orden, ordgrupperna och fraserna har olika funktioner beroende på om utgångspunkten är interpersonella, ideationella eller textuella systemet. Då jag kommer att analysera textmaterialet utifrån det ideationella systemet går jag inte in närmare på interpersonella eller textuella funktioner. De ideationella funktioner jag kommer att titta på beskrivs med tillhörande exempelanalyser i avsnitt fem, *Metod*.

3 Tidigare forskning

Då SFG är språkmodell som relativt nyligen introducerats har det i ämnet svenska inte genomförts många undersökningar inom SFG. I detta avsnitt nämns två undersökningar, som båda är centrerade kring processer liksom denna uppsats är.

Inom kursen Professionell svenska har det en gång tidigare skrivits en C-uppsats som använder sig av processanalys som metod. Jessica Aranius har år 2013 skrivit *Vem står vid spisen? En diakronisk analys av hur föräldrar framställs i barnböcker*, vilket är en undersökning som ur ett diakroniskt perspektiv undersöker framställningen av föräldrar i barnböcker, med processanalys som metod. Aranius undersökning visar att det är en märkbar skillnad mellan de äldre böckerna och de yngre. I de äldre framställs pappan som en källa till kunskap i familjen, vilket visas genom att han ofta föreläser för övriga medlemmar. I de nyare är detta inte ett typiskt drag för papporna. Mammorna och papporna får dessutom i de nyare böckerna utföra handlingar där konnotationer inte enbart kopplas till deras eget kön, vilket inte var fallet i de äldre. I de nyare böckerna hade även de mentala och relationella processerna fått ta större plats än i de äldre.

Karin Hagren Idevall har skrivit magisteruppsatsen *Konstruktioner av queer, interdiskusivitet och pendlande positioneringar i samtal om kön, sexualitet och relationer* i vilken hon främst använder sig av "Feminist Post-structuralist Discourse Analysis" som metod, men hon har kompletterat med en systemisk-funktionell grammatisk analys. Hon har analyserat samtal med tio personer som alla betraktar sig som queera. I samtalen ifrågasätts normer rörande kön, sexualitet och relationer. Informanterna har från ett queert perspektiv

konstruerat kön och sexualitet genom agentiva verbprocesser (Hagren Idevall, 2011: 33) som är mångfaldiga och dynamiska.

4 Material

Det analyserade materialet är ungdomsromanerna *Det händer nu* (2010) av Sofia Nordin och *Regn och åska* (2011) av Håkan Lindquist. Dessa har jag valt av flera anledningar. Böckerna bör ha svenska som originalspråk eftersom uppsatsen skrivs inom en kurs i svenska, de bör vara utgivna för högst fem år sedan för att fortfarande vara aktuella, huvudpersonen ska vara icke-heterosexuell och temat för boken ska vara kärlek. Jag har sållat bort böcker där kärleken är ett sidospår eller där det fanns fler huvudteman än kärlek. Böckerna ska innehålla någon typ av sexuell och/eller romantisk utlevnad för att jag skulle kunna studera hur de uttrycker sin sexualitet och kärlek i praktiken. För att effektivisera min sållningsprocess använde mig av antologin *HBTQ – böcker utanför normen* (Lönnlöf 2014) som består av kortare presentationer av alla utgivna skönlitterära ungdomsromaner som innehåller hbtq-personer. Således kunde jag snabbt få en översikt över romanernas huvudsakliga handling och titta närmare på dem som kunde vara intressanta för min uppsats.

Det händer nu handlar om Stella och Sigrid som är bästa vänner. Stella är mycket förälskad i Sigrid men vet inte om Sigrid känner samma sak, och är väldigt nervös för vad Sigrid skulle tycka om hon kände till Stellas kärlek. Det visar sig dock att Sigrid är lika förälskad; de blir tillsammans. Boken berättas i jag-form från Stellas perspektiv.

Regn och åska handlar om Oscar och Rein, som blir blyxtförälskade när Oscar är på resa i Tallinn, där Rein bor. De utvecklar snabbt en nära relation, de pratar ofta både brevlades och telefonledes när Oscar åker hem igen och Oscar åker och hälsar på så fort han får chansen. Boken berättas i jag-form från Oscars perspektiv.

Jag analyserar inte hela böckerna, utan väljer särskilda avsnitt som berör tankar och handlingar kopplade till huvudpersonens och partners sexualitet och relation. Detta för att de textavsnitten är mest relevanta då mitt syfte berör just personernas sexualitet och relation, men också för att undersökningen annars skulle bli för omfattande för denna uppsats. Textmaterialen från respektive bok är ungefär lika stora för att de ska vara jämlikt representerade i analysen. Båda böckerna är indelade i kapitel, men då kapitlen ofta innehåller stora textstycken som inte var relevanta för mitt syfte i undersökningen har jag flera gånger valt enbart en bit av ett kapitel.

För att klassas som relevanta för mitt syfte skulle texten innehålla interaktion mellan huvudpersonen och partnern, och interaktionen ska vara någon typ av sexuell utlevnad eller på annat vis uttrycka deras ömsesidiga kärlek. Med sexuell utlevnad syftar jag på den interaktion som gestalterna i boken själva upplever som och benämner som sexuell. Detta behöver inte klassificeras som sex av personerna, utan kan till exempel vara att de benämner interaktionen som att de hånglar, men att det upplevs som sexuellt.

I *Det händer nu* har jag analyserat processerna sammanlagt på 21 sidor som består av tre skilda textstycken. Det första är 3,5 sidor långt och skildrar personernas första kyss vilket också är första gången de explicit visar romantiska känslor för varandra. Det andra är 11,5 sidor långt och handlar om ögonblicket då de första gången ska våga visa sig som kärlekspar inför Sigrids familj, vilket beskrivs som ett viktigt ställningstagande i relationen. Det innehåller även sexuell interaktion. Det tredje är 6,5 sidor långt och skildrar första gången de har sex tillsammans. De presuppositioner jag analyserat kommer från dessa 21 sidor, men även från sidorna 121—122 där en person uttalar sig om huvudpersonens sexualitet och relation till sin partner.

I *Regn och åska* har jag analyserat processerna sammanlagt på 22,5 sidor, vilka består av två olika textstycken. Det första är 18,5 sidor långt, som beskriver personernas första ensamma möte och deras första sexuella interaktion. Det andra är 4 sidor långt, och skildrar när de möts igen efter en tid ifrån varandra och då har sex. Dessa 22,5 sidor har jag även använt i analysen av presuppositioner, men jag har också tittat på sidorna 101—102 där det finns två personer som uttalar sig om huvudpersonens och partners relation.

5 Metod

Jag har applicerat SFG på det textmaterial jag ska undersöka, och har valt att rikta in mig på den ideationella metafunktionen. Detta för att denna funktion innebär hur vi beskriver världen och våra erfarenheter om den (se avsnitt 2.2 *Systemisk-funktionell grammatik* för vidare förklaring), och således är väl anpassad för att undersöka hur ett fenomen framställs i språket. Dock skulle det bli en alltför omfattande undersökning för denna uppsats om jag skulle inkludera samtliga faktorer inom den ideationella metafunktionen, därför har jag valt att titta närmare på presuppositioner, processer och deltagarroller, vilka alla hör alla hemma i det ideationella systemet inom lexikogrammatiken. Min metod är alltså ideationell textanalys. Utförliga beskrivningar av analysen beskrivs i avsnitt 5.1 och 5.2.

Min metodlitteratur består av tre olika böcker. För analyseringen av presuppositioner har jag främst läst *Vägar genom texten – handbok i brukstextanalys* (1997) av Lennart Hellspong och Peter Ledin. Jag har använt mig av kapitlet om ideationell textanalys. Då Hellspong och Ledin presenterar processanalys endast ytligt använde jag mig av *Funktionell grammatik – en introduktion* (2006) av Per Holmberg och Anna-Malin Karlsson för utförligare beskrivningar av processtyper och deltagarroller, samt för en grundläggande beskrivning av SFG. För ytterligare fördjupning i applicering av SFG på texter använde jag mig av *Funktionell textanalys* (2011) av Per Holmberg, Anna-Malin Karlsson och Andreas Nord. I den beskriver de hur de går till väga när de använder sig av SFG som textanalys, samt presenterar artiklar om genomförda analyser.

I undersökningen benämner jag gestalterna jag undersökt för *icke-heterosexuella*, då de inte använder en enhetlig term om sig själva utan beskriver på andra vis sig själva och i vissa fall även talar om hur deras sexualitet står i relation till heteronormen. Stella ur *Det händer nu* säger ”Även om det nästan är inne att vara homo så vet man ju aldrig” (Nordin, 2010:9), då hon syftar på att hon inte vet hur folk skulle reagera på att hon skulle komma ut som icke-heterosexuell, men då hon aldrig benämner sig själv som homosexuell i direkta ordalag har inte heller jag gjort det.

5.1 Presuppositioner

Presuppositioner uttrycker det som antas vara sant, det vill säga förutsättningar som måste stämma för att satsen eller texten ska stämma innehållsmässigt. De är den faktabakgrund som förutsätts för att textens budskap ska vara rimligt. Ett exempel är *enhörningarna har försvunnit ur skogen*, som förutsätter att enhörningar en gång har funnits i skogen.

Presuppositionerna formas också av de värderingar och idéer som finns inom den diskurs som texten utformats i (Hellspong & Ledin, 1997:127).

Presuppositionerna kan vara *explicita* eller *implicita*. I exemplet med enhörningarna är presuppositionen explicit – det är ett uttalat faktum att enhörningarna en gång funnits i skogen. När presuppositionen är implicit, är det förutsatta antagandet istället inbäddat i texten utan att det uttalas. Det är alltså ett fenomen eller en förutsättning som aldrig nämns, men som måste existera eller stämma för att texten ska få mening. Hellspong och Ledin tar en vetenskaplig artikel om fossila bränslen som exempel. En sådan artikel kan vara rimlig enbart ifall Darwins utvecklingslära verkligen stämmer, men den teorin behöver aldrig nämnas någonstans i texten. Det kan också röra sig om icke-vetenskapliga texter, vilket är mest

intressant för min undersökning då mitt material är skönlitterärt. Författarnas exempel på detta är satsen ”Inte ett enda papper angående projektet får röras utan koncernchefens personliga tillstånd”, vilket de menar porträtterar honom som någon som vill ”lägga locket på” (1997:128). Som visats i exemplen på presuppositioner är de tydliga i väldigt varierande grad.

Jag presenterar inte samtliga presuppositioner i resultatet, utan tittar särskilt på vad presuppositionerna i de valda textstyckena säger om vilken inställning personer i deras omgivning har till deras relation.

I vardera boken finns en person som uttalar sig om huvudpersonernas och deras partners sexualitet eller deras kärleksrelation, och då i kapitel där huvudpersonen inte agerar med sin partner. Därför tittar jag även på presuppositioner i deras uttalanden, då även dessa är relevanta för mitt syfte. Processerna i de avsnitten analyserar jag dock inte.

5.2 Processanalys

Med *process* åsyftas den delen av satsen som uttrycker att något sker. Detta innebär att något utförs, upplevs, sägs eller existerar (Holmberg & Karlsson 2006:75). Detta realiseras oftast av verbgrupper, som då har en lexikogrammatisk funktion i satsen, men ett verb är inte synonymt med en process, utan är den ordklass som oftast har en viss funktion inom SFG (2006:76). Att kategorisera processer handlar således inte om att analysera alla verb i en text, utan om att analysera de processbetydelser som kommer till uttryck i texten. I textanalysen ska alltså processbetydelsen realiserad av lexikogrammatiken analyseras (Holmberg m.fl. 2011:24).

Processerna kan ha *förstadeltagare*, vilket är den funktion i satsen som processen utgår ifrån (Holmberg & Karlsson 2006:75). Det är alltså förstadeltagaren som utför, upplever, säger eller existerar. Processen kan binda förstadeltagaren till en *andradeltagare*, som då kan bli utsatt för det som utförs, vara det som upplevs och lyssna till det som sägs (2006:76).

Jag delar in processerna i fyra olika kategorier utifrån Holmberg och Karlssons modell där de delar in processerna i *materiella, relationella, mentala och verbala* (2006:79). Det finns även mer utvecklade modeller inom SFG där det menas att språkets grammatik gör skillnad mellan sex olika kategorier (Holmberg m.fl. 2011:22), men dessa kategorier är inte relevanta för min textanalys då fyrcategorisystemet utgår från betydelse och således passar bra för att beskriva världen och det som sker i den (2011:23). Då detta passar mitt syfte bäst har jag valt bort sexkategorisystemet. Oavsett sex eller fyra kategorier kallas systemet av processer för *transitivitetssystemet* (2011:22).

När en processanalys ska genomföras är det första steget att peka ut vilket ord i satsen som realiserar processen. Exempel 1 innehåller en sats med en process.

Exempel 1

Jag	äter	mat.
Förstadedeltagare	Process	Andradeltagare

Det som händer i satsen presenterad i figur 1 är varken *jag* eller *mat*, utan att någon *äter*. Detta är ett tydligt exempel då processbetydelsen uttrycks av ett enkelt verb, men om processbetydelsen uttrycks av en verbgrupp krävs det att man hittar huvud verbet, den så kallade *processkärnan*, som uttrycker huvudbetydelsen i händelsen. (Holmberg & Karlsson, 2006:77). I exempel 2 finns en process som uttrycks av fyra verb.

Exempel 2

Jag	skulle	ha	hunnit	träffa	dig.
Förstadedeltagare	(Process)	(Process)	(Process)	Processkärna	Andradeltagare

Processkärnan är den del av processen som bestämmer vilka deltagare som finns med i satsen (Holmberg & Karlsson, 2006:76). I exemplet går det alltså att ta bort *skulle ha hunnit* och ändå ha kvar huvudbetydelsen och samma deltagare.

Nästa steg är att klassificera vilken typ av process det handlar om. Då processkärnan står för processens huvudbetydelse är det den som ska klassificeras (Holmberg & Karlsson, 2006:77). Jag utgår som sagt ifrån systemet med materiella, mentala, verbala och relationella processer. Materiella processer innebär att något händer eller förändras i den yttre världen. Ofta kräver processen energi för att genomföras. Materiella processers förstadedeltagare kallas *aktör*, och kan ha tre olika andradeltagare: *mål*, *utsträckning* och *mottagare*. Målet är den andradeltagare som blir direkt påverkad av processen (2006:80), som i exemplet *Jag äter mat* där maten är målet. En utsträckning lägger istället till betydelse till processen, som i Holmberg & Karlssons exempel *Vi åkte båt* där *båt* specificerar processen ytterligare. En mottagare drar fördel av processen (2006:83). Ofta uttrycks det att någon får något, som i satsen *De skulle ge oss skjuts* där de får något som de kan dra nytta av.

Mentala processer sker till skillnad från materiella processer inte i den yttre världen, utan i den mentala. Förstadedeltagaren kallas i mentala processer för *upplevare*, och andradeltagaren

för *fenomen* (Holmberg & Karlsson, 2006:85). Exempel 3 visar en sats med en mental process.

Exempel 3

Jag	tänker	på dig.
Upplevare	Mental process	Fenomen

Denna process sker i den mentala världen, och det som upplevs är *dig*. Mentala processer innebär alltså att tänka och uppleva, men också att känna känslor, önska något samt att fatta beslut (Holmberg & Karlsson, 2006:87).

Verbala processer sker i den yttre världen, och innebär någon typ av kommunikation. Det är alltså en fysiskt realiserad språkhandling, t.ex. att en person säger något. Även en skylt med ett budskap kan kopplas till en verbal process, då även det är en slags språkhandling som sker i den materiella världen. I verbala processer kallas förstadedeltagaren för *talare*, och andradeltagaren är antingen en *utsaga*, en *lyssnare* eller ett *talmål*. En utsaga är det som sägs i processen, som i exempel 4.

Exempel 4

Hon	sa	ja.
Talare	Verbal process	Utsaga

En lyssnare är den som lyssnar till talet, som i exempel 5.

Exempel 5

Hon	berättade	för honom.
Talare	Verbal process	Lyssnare

Talmålet är en person eller ett inanimat objekt som blir utsatt för processen, utan att nödvändigtvis behöva lyssna till det, som i exempel 6 (Holmberg & Karlsson, 2006:95).

Exempel 6

Hen	berömde	honom/hans sång.
Talare	Verbal process	Talmål

Både i mentala och verbala processer kan andradeltagaren vara en hel sats, vilket kallas att processen anför en sats. Själva andradeltagaren utgörs då av en *anförd sats* (Holmberg & Karlsson, 2006:86).

Den fjärde processtypen, relationella processer, uttrycker existens, tillstånd och egenskaper. Förstadeltagaren och andradeltagaren beror på vilken betydelse den relationella processen uttrycker. Är den *attributiv* beskriver den att någon har något, vad något består av eller vilka egenskaper en person eller en sak har. I ett sådant fall kallas förstadeltagaren *bärare* och andradeltagaren för *attribut* (2006:89). Exempel 7 innehåller två exempel på sådana satser.

Exempel 7

Hen	har	fem barn.
Han	är	mild.
Bärare	Relationell process	Attribut

Är processen istället *identifierande* kallas förstadeltagaren för *utpekad* och *andradeltagaren* för *värde*. Dessa satser etiketterar och pekar ut något särskilt (Holmberg & Karlsson, 2006:89), som i exemplen presenterade i Exempel 8.

Exempel 8

Camilla	var	den starkaste.
Shirehästen	är	den största hästrasen.
Utpekad	Relationell process	Värde

Holmberg & Karlsson beskriver en tumregel för att skilja dessa satser åt som jag har använt mig av: i identifierande satser kan förstadeltagaren och andradeltagaren byta plats med varandra utan att satsens betydelse förändras. I attributiva satser blir betydelsen däremot förändrad (Holmberg & Karlsson, 2006:90). *Den största hästrasen är shirehästen* har samma betydelse som exempelmeningen ovan, men ifall det är de fem barnen som har hen istället ändras relationen mellan deltagarna.

Den sista typen av relationella processer är de *existentiella* som enbart har en förstadeltagare: *det existerande*. Detta kan vara både konkret och mer metaforiskt, som i exempel 9 (Holmberg & Karlsson, 2006:90).

Exempel 9

Enhörningar Emelie	finns är	i varje skog. nära.
Det existerande	Relationell process	

Det finns vissa verb som ofta uttrycker en särskild processtyp, t.ex. *säga* som normalt uttrycker en verbal process, eller *springa* som oftast uttrycker en materiell process (Holmberg m.fl. 2011:25). Men som påpekats i avsnitt 2.3 *De språkliga skikten* kan en form uttrycka flera betydelser och en betydelse uttryckas av flera former. Detta faktum innebär konkret för min analys att jag ska titta på processerna utifrån tre olika perspektiv: utifrån betydelsen, utifrån formen och utifrån hela satsens lexikogrammatik (2011:24). I satsen ”*jag gillar nog henne*” *tänkte jag högt* används ett verb som normalt uttrycker en mental process. Men i övriga delar av satsen antyds att det är något som uttalas högt i den materiella världen, i vilket talar för att det ska vara en verbal process.

Processer kan också vara *polysema*, det vill säga att flera processbetydelser uttrycks i en realiserad process. I *Funktionell textanalys* tar författarna satsen *han älskade nästan ihjäl henne* som exempel på en sats med en polysem process. *Älska* uttrycker en mental process där förstadedeltagaren känner kärlek för andradeltagaren, men samtidigt blir andradeltagaren mycket påverkad av processen och analyseras därför även som ett mål i en materiell process. (Holmberg m.fl., 2011:25).

I processanalysen tittar jag bara på de processer där antingen huvudpersonen och/eller partnern är förstadedeltagare, eftersom mitt syfte är att undersöka just huvudpersonens och partnerns agerande i texten. Jag har valt att inkludera satser där deras kroppar eller nominaliseringar av deras handlingar står som förstadedeltagare, då satser som ”hennes händer letar sig in” eller ”mina rörelser stannade av” fortfarande beskriver handlingar som någon av dem utför.

6 Resultat

I detta avsnitt presenterar jag mina undersökningsresultat. Först visar jag ett övergripande resultat av processanalyserna, sedan tar jag varje bok och person i tur och ordning. Därefter presenterar jag min analys av presuppositionerna.

6.1 Förstadeltagare från båda böckerna

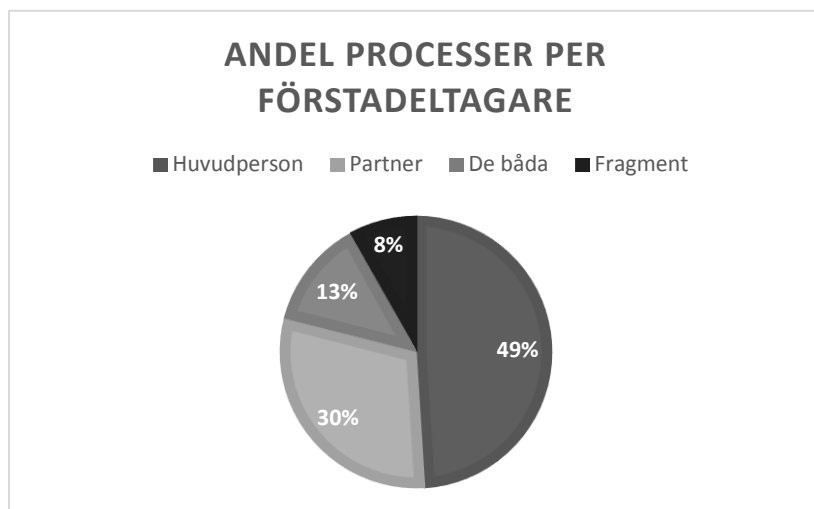
Textmaterialet från *Det händer* nu består av 21 sidor, och det från *Regn och åska* av 23. Totalt har jag i de valda textstyckena hittat 1159 processer. Tabell 1 visar vilken typ av gestalt som är förstadeltagare och hur de olika processtyperna är fördelade mellan dem. Kategorierna är uppdelade i *Huvudperson*, vilken representerar processerna där enbart huvudpersonerna från vardera boken är förstadeltagare, *Partner* vilken är processerna där enbart huvudpersonernas respektive partner är förstadeltagare, *Båda* vilken visar processerna där både huvudpersonerna och deras partner är förstadeltagare och till sist *Fragment* vilket visar de processer där personerna kommer till uttryck genom så kallade fragment av dem. Förstadeltagarna i fragment är främst kroppen eller kroppsdelar (t.ex. ”Sigrids händer letar sig in”). Det finns dock även några få exempel där nominaliseringar av deras handlingar (t.ex. ”mina rörelser stannade av”) är förstadeltagare. Jag har valt att inkludera dessa i samma kategori då jag menar att de på samma vis låter enbart en del av personen komma till uttryck. *Fragment* beskrivs i SAOB som ”ett lösryckt stycke av något” vilket gör att det egentligen inte är en optimal term eftersom kategorin avser något som tydligt hör ihop med en större enhet. Men eftersom namn som ”Kroppen, kroppsdelar och nominaliseringar” blev väldigt osmidigt att handskas med i tabeller väljer jag istället att använda mig den kortare termen *fragment*.

Procentandelen är uträknad genom att dividera alla processer av *en* processtyp som *en* av förstadeltagarna varit förstadeltagare i med det totala antalet processer som samma förstadeltagare varit förstadeltagare i.

Tabell 1 Processtyper och förstadeltagare i båda böckerna

Processtyp	Huvudperson	Partner	De båda	Fragment	Totalt
Materiella	230 (40 %)	191 (55 %)	96 (66 %)	63 (66 %)	580 (50 %)
Mentala	217 (38 %)	66 (19 %)	15 (10 %)	5 (5 %)	303 (26 %)
Verbala	45 (8 %)	49 (14 %)	11 (8 %)	2 (2 %)	107 (9 %)
Relationella	78 (14 %)	42 (12 %)	23 (16 %)	27 (28 %)	170 (15 %)
Totalt	570 (100 %)	348 (100 %)	145 (100 %)	96 (100 %)	1159 (100 %)

För att få bättre överblick över hur stor del av processerna som kopplas till respektive förstadedeltagare redovisas nedan i Figur 10 den totala andelen processer av samtliga processtyper per förstadedeltagare.

Figur 10 Totala andelen processer per förstadedeltagare

6.2 Processer i *Det händer nu*

I detta avsnitt presenterar jag resultatet av processanalysen av *Det händer nu*. Jag går först igenom Stellas processer och vilka som är andradeltagare i dem, därefter Sigrids, bådas och fragmentens processer och andradeltagare i tur och ordning. Det sammanlagda antalet processer jag analyserat i *Det händer nu* är 672.

6.2.1 Överblick över förstadedeltagare i *Det händer nu*

För att sammanfatta det generella resultat av processanalysen av textmaterialet från *Det händer nu* ställer jag här upp en tabell över samtliga förstadedeltagare och i vilka processtyper de förekommer i. Tabell 2 visar antal förekomster och sedan inom parentes procentuell andel. Procenten visar här hur stor del av en viss förstadedeltagares processer som förekommer inom en viss processtyp.

Tabell 2 Förstadeltagare i *Det händer nu*

Förstadeltagare	Materiella processer	Mentala processer	Verbala processer	Relationella processer	Totalt
Stella	153 (44,5 %)	119 (34,5 %)	19 (6 %)	52 (15 %)	343 (100 %)
Sigrid	85 (54 %)	23 (15 %)	21 (13 %)	29 (18 %)	158 (100 %)
De båda	68 (64 %)	14 (13 %)	11 (10 %)	14 (13 %)	107 (100 %)
Stellas fragment	16 (73 %)	0 (0 %)	2 (9 %)	4 (18 %)	22 (100 %)
Sigrids fragment	15 (58 %)	1 (4 %)	0 (0 %)	10 (38 %)	26 (100 %)
De bådas fragment	11 (61 %)	1 (6 %)	0 (0 %)	6 (33 %)	18 (100 %)

Det är alltså Stella som är förstadeltagare flest gånger, därefter Sigrid. När det kommer till fragmenten är dock Sigrids fragment flest gånger förstadeltagare, därefter Stellas och sedan de bådas fragment.

6.2.2 Stellas satser

Stella är som tidigare nämnts huvudpersonen i *Det händer nu*, och hon är ensam förstadeltagare i sammanlagt 343 processer. Av dessa är 153 materiella (44 %), 119 mentala (35 %), 19 verbala (6 %) och 52 relationella (15 %). Stella är alltså främst förstadeltagare i materiella processer, men till stor del även i mentala.

I de satser där Stella är förstadeltagare finns Stella, Sigrid, båda eller fragment av dem som andradeltagare 78 gånger. I 44 av dessa står de som andradeltagare utan en anförd sats, som i exempel 11, där Stella (*jag*) utsätter Sigrid för att ”bli matt och lycklig”, det vill säga få en orgasm.

Exempel 11

[...] jag	kan göra	Sigrid	lika matt och lycklig.
Aktör	Materiell process	Mål	Sättsomständighet

I de resterande 34 gångerna är en anförd sats andradeltagare. I de 34 anförda satserna är Stella, Sigrid, båda eller fragment av dem förstadeltagare, som i exempel 12, där Stella (*Jag*) vet att Sigrid (*hon*) är där. Satsen är tagen ur en passage där Stella uttrycker att hon känner sig trygg med Sigrid.

Exempel 12

Jag	vet	bara	att hon är här.
Upplevare	Mental process		Fenomen

De anförda satserna har även de analyserats i undersökningen. I exemplet ovan har alltså fenomenet *att hon är här* även räknats som en av satserna där Sigrid är ensam förstadedeltagare. Då ställs den upp på följande vis:

Exempel 13

[...] att	hon	är	här.
	Det existerande	Relationell process	Rumsomständighet

I resultatet för undersökningen blir alltså en anförd sats både en andradeltagare och en egen sats. I de resterande satserna är det antingen andra personer och föremål som andradeltagare, eller inga andradeltagare alls. Dessa andradeltagare analyserar jag inte närmare, då de inte var relevanta för mitt syfte. Tabell 3 visar sammanställningen av relevanta andradeltagare i Stellas satser. Kategorierna är *Sigrid*, *Båda*, *Sigrids fragment*, *Stellas fragment*, *Bådas fragment* (vilket innebär när fragment från de båda är andradeltagare, t.ex. ”våra kroppar”), *Sigrid i anförd sats*, *Sigrids fragment i anförd sats* och *Bådas fragment i anförd sats*.

Tabell 3 Relevanta andradeltagare i Stellas satser

Processtyper	Sigrid	Båda	Sigrids fragment	Stellas fragment	Bådas fragment	Sigrid i anförd sats	De båda i anförd sats	Sigrids fragment i anförd sats
Materiella	6 (50 %)	1 (100 %)	11 (69 %)	9 (75 %)	1 (100 %)	1 (3 %)	0 (0 %)	1 (100 %)
Mentala	5 (42 %)	0 (0 %)	4 (25 %)	2 (17 %)	0 (0 %)	22 (69 %)	3 (50 %)	0 (0 %)
Verbala	1 (8 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	9 (28 %)	3 (50 %)	0 (0 %)
Relationella	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (6 %)	1 (8 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Totalt	12	1	16	12	1	32	6	1
	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)

I Stellas satser är det alltså främst Sigrid och Sigrids fragment som är andradeltagare, men även Stellas egna fragment. Satserna ser dock lite olika ut beroende på om det är Stellas eller Sigrids fragment som är andradeltagare. Stellas egna fragment är andradeltagare i satser som *jag skakar på huvudet*; hon använder alltså sin kropp i ett specifikt syfte, ofta som ett instrument för att uttrycka något (som en nekande huvudskakning). När Sigrids fragment är andradeltagare blir de istället utsatta för en handling, som i satsen *jag tar i dem*, där *dem* är Sigrids bröst. Stella porträtteras således som aktiv i den materiella världen mer än den mentala, och hon utsätter främst Sigrid och Sigrids fragment för handlingar hon utför i den.

6.2.3 Sigrids satser

Sigrid, Stellas partner, är ensam förstadedeltagare i sammanlagt 158 processer. Av dessa är 85 materiella (54 %), 23 mentala (15 %), 21 verbala (13 %) och 29 relationella (18 %). Likt Stellas processfördelning är Sigrid främst förstadedeltagare i materiella processer. Det skiljer sig dock i övrigt, då hon har en relativt jämn fördelning mellan de tre övriga processtyperna.

Av dessa 158 satser är det 51 som på något vis innehåller Stella, Sigrid, de båda eller fragment tillhörande dem. 39 av dessa ingår inte i en anförd sats, medan 12 stycken ingår i en anförd sats. Nedan visar tabell 4 antalet förekomster av de olika deltagarna, samt hur stor procentuell andel av vardera deltagaren som förekom i vilken processtyp.

Tabell 4 Relevanta andradeltagare i Sigrids satser

Processtyp	Stella	Stellas fragment	Sigrids fragment	Stella i anförd sats	De båda i anförd sats
Materiella	15 (75 %)	9 (90 %)	9 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Mentala	4 (20 %)	1 (10 %)	0 (0 %)	1 (11 %)	0 (0 %)
Verbala	1 (5 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	8 (89 %)	4 (100 %)
Relationella	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Totalt	20 (100 %)	10 (100 %)	9 (100 %)	9 (100 %)	4 (100 %)

Stella är alltså den klart mest frekventa andradeltagaren i Sigrids satser. Stellas fragment förekommer mindre frekvent som andradeltagare, men mer än dubbelt så många gånger som de båda tillsammans. Precis som för Stella blir Stellas fragment utsatt för Sigrids handlingar,

medan Sigrids egna fragment snarare används för att uttrycka något. Sigrid porträtteras dock inte som lika aktiv, då hon får vara förstadedeltagare i långt färre satser än Stella. Men hon är mer verbal än vad Stella är. Stella uttrycker alltså sig i den materiella världen; hon visar ömhetsbetygelser genom faktiska handlingar, medan Sigrid får uttrycka sig mer genom verbala handlingar snarare än att utsätta Stella för materiella handlingar.

6.2.4 Bådas satser

Stella och Sigrid är tillsammans förstadedeltagare i 107 processer. Med detta menas att de båda står i förstadedeltagarens position samtidigt, som i exempel 14, där Stella och Sigrid (*Vi*) blaskar kallt vatten i sina ansikten. Satsen är tagen från en passage då de hetsigt ska tvätta sina ansikten innan de kan kyssa varandra.

Exempel 14

Vi	blaskar	kallt vatten	i ansiktet.
Aktör	Materiell process	Mål	Rumsomständighet

Dessa processer har alltså inte räknats med i Stellas egna eller Sigrids egna processer. De båda är förstadedeltagare i 68 materiella processer (64 %), 14 mentala (13 %), 11 verbala (10 %) och 14 relationella (13 %). De är alltså till största delen förstadedeltagare i materiella satser, med en ganska jämn fördelning mellan övriga processtyper.

I de 107 satserna där både Sigrid och Stella är samtidiga förstadedeltagare är det 20 som har någon av dem eller deras fragment som andradeltagare, varav fyra ingår i en anförd sats. Tabell 5 visar typer av andradeltagare, antal förekomster och hur stor procentuell andel av vardera som förekommer i vilken processtyp.

Tabell 5 Relevanta andradeltagare i de satser där båda är förstadedeltagare

Processtyp	De båda	De bådass fragment	De båda i anförda satser	De bådass fragment i anförda satser
Materiella	10 (91 %)	4 (80 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Mentala	1 (9 %)	1 (20 %)	1 (50 %)	2 (100 %)
Verbala	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (50 %)	0 (0 %)
Relationella	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Totalt	11 (100 %)	5 (100 %)	2 (100 %)	2 (100 %)

Det är alltså enbart de båda samt de bådass fragment som är andradeltagare i Sigrids och Stellas gemensamma processer. Processerna är främst materiella, och innebär ofta fysisk kontakt, som *Vi kysser varandra*. När de skildras som aktiva tillsammans är det främst sexuell utlevnad som de gör tillsammans, och de själva som utsätts för deras handlingar. Deras aktivitet utsätter alltså inte enbart den ena av dem, utan gemensamma handlingar ger gemensamma konsekvenser.

6.2.5 Fragmentsatser

I textmaterialet är Sigrids och Stellas fragment förstadedeltagare 64 gånger. Detta innebär att kroppen, en del av kroppen eller en nominalisering står som förstadedeltagare, som i exempel 15, där Stellas bröstvårtor (*mina*) beskrivs som ljusa.

Exempel 15

[...] mina	är	ljusa.
Bärare	Relationell process	Attribut

Det fanns tre olika typer av fragment i texten: Stellas egna, Sigrids egna samt de bådass fragment. Stellas egna respektive Sigrids egna innebär att fragmentet enbart är kopplat till den ena av dem, som i exemplet ovan. De bådass fragment innebär att fragmentet är kopplat till dem båda, som i exempel 16, där deras bröstvårtor (*de*) nuddar varandra.

Exempel 16

[...] de	nuddar	varandra.
Aktör	Materiell process	Mål

I de 64 satserna där fragment står som förstadedeltagare är Stellas fragment förstadedeltagare 20 gånger, Sigrids 26 gånger och de bådas 18 gånger. Stellas fragment är främst förstadedeltagare i materiella processer – 16 stycken (73 %), 0 mentala (0 %), 2 verbala (9 %) och 4 relationella (18 %).

Sigrids fragment är förstadedeltagare 26 gånger; i 15 materiella processer (58 %), i 1 mental (4 %), i 0 verbala (0 %) och i 10 relationella (38 %). Även om den största andelen av Sigrids fragments processer är materiella precis som för Stellas fragment är det en viktig skillnad att de relationella förekommer mycket oftare än när Stellas fragment är förstadedeltagare. Samtliga av dessa satser beskriver kroppen eller kroppsdelar, se exempel 17, där det beskrivs att Sigrids bröstvårtor (*hennes bröstvårtor*) är mörka.

Exempel 17

[...] hennes bröstvårtor	är	mörka
Bärare	Relationell process	Attribut

De bådas fragment är förstadedeltagare i 18 processer; 11 materiella (61 %), 1 mental (6 %), 0 verbala (0 %) och 6 relationella (33 %).

Andradeltagarna i fragmentsatserna var få. Stellas fragment har 4 relevanta andradeltagare; 3 materiella processer har Sigrids fragment som andradeltagare, och 1 materiell process har Stella (ej fragment) som andradeltagare. Sigrids fragment har en relevant deltagare; en materiell process har Stellas fragment som andradeltagare. De bådas fragment har två relevanta andradeltagare; 2 materiella processer har dem båda (ej fragment) som andradeltagare.

Fragmentsatserna är relativt få i jämförelse med de satser när personerna är förstadedeltagare, men de är koncentrerade till de ställen där de interagerar sexuellt (och fysiskt) med varandra. Att Sigrids fragment är förstadedeltagare i många fler relationella processer än Stellas fragment beror på att Stella beskriver delar av Sigrids kropp oftare än hon beskriver sin egen. Fragmenten utsätter nästan ingen för någon av sina handlingar, utan står utan tydliga kopplingar till någon. De har som vi sett tidigare dock blivit utsatta för handlingar; fragment porträtteras alltså inte på samma vis som en hel person.

6.3 Processer i *Regn och åska*

Det analyserade materialet i *Regn och åska* innehöll 487 processer där huvudpersonen, partnern eller fragment hörande till dem var förstadedeltagare. Kommande avsnitt beskriver dessa processer närmare.

6.3.1 Överblick över förstadedeltagare i *Regn och åska*

I detta avsnitt följer en sammanfattning av förstadedeltagarna från processanalysen av textmaterialet från *Regn och åska*. Tabell 6 redovisar sammanfattningen av förstadedeltagare och hur stor andel av vardera förstadedeltagaren som förekom i vilken processtyp.

Tabell 6 Förstadedeltagare i *Regn och åska*

Förstadedeltagare	Materiella processer	Mentala processer	Verbala processer	Relationella processer	Totalt
Oscar	77 (34 %)	98 (43 %)	26 (11,5 %)	26 (11,5 %)	227 (100 %)
Rein	106 (56 %)	43 (23 %)	28 (15 %)	13 (7 %)	190 (100 %)
De båda	28 (74 %)	1 (2,5 %)	0 (0 %)	9 (23,5 %)	38 (100 %)
Oscars fragment	6 (67 %)	1 (11 %)	0 (0 %)	2 (22 %)	9 (100 %)
Reins fragment	15 (71 %)	2 (10 %)	0 (0 %)	4 (19 %)	21 (100 %)
De bådas fragment	1 (50 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	1 (50 %)	2 (100 %)

Till skillnad från i *Det händer nu* är huvudpersonen förstadedeltagare i främst mentala processer. Oscar agerar alltså ofta i den mentala världen och är mindre aktiv i den materiella. Rein däremot agerar främst i den materiella. De talar ungefär lika mycket till skillnad från i *Sigrid och Stella*, där Sigrid talar mer än Stella. Även om Oscar har flera satser där han är förstadedeltagare i än Rein är det mer jämnt mellan dem än mellan Sigrid och Stella. Oscar och Rein porträtteras alltså båda som lika aktiva, medan Sigrid tenderar att vara mer passiv än Stella.

6.3.2 Oscars satser

Oscar, huvudpersonen i *Regn och åska*, är förstadedeltagare i sammanlagt 227 processer. Av dessa är 77 materiella (34 %), 98 mentala (43 %), 26 verbala (11,5 %) och 26 relationella

(11,5 %). Oscar är alltså till skillnad från Stella och Sigrid främst förstadedeltagare i mentala processer, men också till stor del i materiella.

I dessa satser finns de, alltså Oscar och hans partner Rein, eller deras fragment som andradeltagare 71 gånger, varav 26 ingår i en anförd sats. Tabell 7 visar förekomst av relevanta andradeltagare i de olika processtyperna, samt hur stor andel av andradeltagaren som förekom i vilken processtyp.

Tabell 7 Relevanta andradeltagare i Oscars satser

Processtyp	Rein	Reins fragment	Oscars fragment	Rein i anförd sats	Reins fragment i anförd sats	De båda i anförd sats	De bådas fragment i anförd sats
Materiella	12 (50 %)	5 (36 %)	7 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Mentala	9 (38 %)	9 (64 %)	0 (0 %)	2 (22 %)	4 (100 %)	1 (33 %)	1 (100 %)
Verbala	2 (8 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	7 (78 %)	0 (0 %)	2 (67 %)	0 (0 %)
Relationella	1 (4 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Totalt	24	14	7	9	4	3	1
	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)	(100 %)

De satser där Oscars fragment är andradeltagare är precis som i *Det händer nu* inte något som blir utsatt för handlingar, utan används som instrument till något eller för att uttrycka sig. Oscar utsätter Rein och Reins fragment för relativt många handlingar. I förhållande till den totala andelen processer som Oscar är förstadedeltagare är Reins fragment mer utsatta än vad Sigrids fragment är utsatta av Stella, medan Rein som person är långt mindre utsatt än vad Sigrid är. Trots att Oscar är mer aktiv i den mentala världen är alltså den fysiska Rein högst närvarande.

6.3.3 Reins satser

Rein, Oscars partner, är förstadedeltagare i sammanlagt 190 processer. Av dem är 106 materiella (56 %), 43 mentala (23 %), 28 verbala (15 %) och 13 relationella (7 %). Tabell 8 visar relevanta andradeltagare i Reins satser.

Tabell 8 Relevanta andradeltagare i Reins satser

Processtyp	Oscar	De båda	Oscars fragment	Reins fragment	Oscar i anförd sats	De båda i anförd sats
Materiella	13 (81 %)	2 (100 %)	2 (67 %)	13 (100 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Mentala	2 (13 %)	0 (0 %)	1 (33 %)	0 (0 %)	2 (11 %)	0 (0 %)
Verbala	1 (6 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	16 (89 %)	11 (100 %)
Relationella	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)	0 (0 %)
Totalt	16 (100 %)	2 (100 %)	3 (100 %)	13 (100 %)	18 (100 %)	11 (100 %)

De fragment som är Reins är som i tidigare avsnitt använda att uttrycka sig med eller som instrument, medan Oscars blir utsatta för Reins handlingar. Oscar är i klar framkant över andradeltagarna i Reins satser. I de anförda satserna är han främst i de verbala; Rein har alltså pratat ofta om både honom och de båda tillsammans. Liksom Sigrid porträtteras han som något mer verbal än sin partner, men framförallt är det genom verbala handlingar han utsätter Oscar och de båda tillsammans för sina handlingar. Oscar förekommer också ofta som andradeltagare i Reins materiella processer. Med tanke på att Rein hade så pass många materiella processer och färre verbala, men ändå utsätter Oscar och de båda främst för verbala handlingar, kan man dra slutsatsen att det är genom det verbala han främst utsätter sin partner för sina handlingar.

6.3.4 Bådas satser

Med bådas satser menas de satser där Oscar och Rein tillsammans är förstadedeltagare. Det finns 38 satser där de båda är samtliga förstadedeltagare. Av dessa är 28 materiella (74 %), 1 mental (2,5 %), 0 verbala (0 %) och 9 relationella (23,5 %). Enbart tre av dessa satser har Rein och/eller Oscar som andradeltagare, varav alla var materiella och alla hade de båda som andradeltagare. Till skillnad från i *Det händer nu* agerar de tillsammans utan gemensamma konsekvenser; de gör något där handlingen i sig snarare än att den påverkar dem står i fokus. De båda tillsammans har ganska få satser de är förstadedeltagare i; Rein och Oscar är aktiva främst som enskilda personer.

6.3.5 Fragmentsatser

I avsnitten i *Regn och åska* finns 32 satser där Oscars och/eller Reins fragment är förstadeltagare. I detta avsnitt gör jag inga tabeller över andradeltagarna då de är så pass få. Oscars fragment är förstadeltagare 9 gånger, varav 6 är materiella (67 %), 1 mental (11 %), 0 verbala (0 %) och 2 relationella (22 %). Enbart en gång finns en relevant andradeltagare; 1 relationell process i Oscars fragmentsatser har Rein som andradeltagare.

Reins fragment är förstadeltagare 21 gånger, varav 15 är materiella (71 %), 2 mentala (10 %), 0 verbala (0 %) och 4 relationella (19 %). Reins fragmentsatser har relevanta andradeltagare 3 gånger; en materiell process Oscar som andradeltagare, och två materiella processer har Oscars fragment som andradeltagare. De bådas fragment är förstadeltagare enbart två gånger, 1 materiell (50 %) och 1 relationell (50 %). De har i de två satserna inga relevanta andradeltagare. Liksom i *Det händer nu* är dessa satser koncentrerade till avsnitten där personerna har sex med varandra.

6.4 Presuppositioner

I min analys av presuppositioner har jag sållat bort sådana som är mindre relevanta för mitt syfte. Satsen *Vi stämmer träff i samma vitsippsbacke, på samma filt där det kanske började* förutsätter att det finns en vitsippsbacke, och dessutom en vitsippsbacke som de på något vis har en tidigare koppling till. Men denna presupposition har ingen koppling till huvudpersonens eller dess partners sexualitet eller kärleksrelation, och därför redovisar jag inte sådana presuppositioner. Jag har däremot valt att ta med sådana som inte har en självklar betydelse men som kan argumenteras ha en relevant betydelse. Min avsikt var först att dela upp tvetydiga presuppositioner och mer tydliga presuppositioner, men då vissa textstycken kunde innehålla båda sorter blev det svårt att göra så utan att ta satser ur sitt sammanhang. Därför har jag delat upp detta avsnitt i två delar, en för vardera boken, och skriver istället i själva analysen om något är mer otydligt.

6.4.1 Presuppositioner i *Det händer nu*

På sidorna 175—186 i *Det händer nu* finns flera relevanta presuppositioner. I det kapitlet ska Stella och Sigrid för första gången visa att det är förälskade och tillsammans som ett kärlekspar för Sigrids familj. De är på Sigrids lantställe och bestämmer sig på morgonen innan de gått upp att nu är det dags. Nedan är ett kort utdrag i vilket själva beslutet fattas.

Utan kyssar ens, och ändå vet jag att just nu kan ingenting vara farligt. Sigrid viskar:

”Vi ligger kvar. Om det kommer någon ligger vi väl kvar?”

”Ja, vi ligger kvar”, viskar jag och trycker hennes hand lite hårdare. [...] Sigrid och jag ska våga visa oss precis som vi är. Kära, varandras. Det kommer att bli en perfekt frukost och en perfekt dag. Sigrids arm ligger runt mig, och hon kommer inte att flytta den när hennes mamma eller pappa kommer in. Vi har bestämt oss nu. (Nordin, 2010:176)

I detta textstycke är Sigrid och Stella på Sigrids lantställe, de har sovit i samma säng trots att de blev tilldelade separata sängar och har bestämt sig för att ligga kvar som de är när någon kommer in för att väcka dem. Jag vill jag argumentera för att det märks att relationen är någonting som kan vara tveksamt att visa upp. Att det påpekas att hon *inte* kommer att flytta sin arm runt Stella eftersom att de har bestämt sig visar att i ett normalfall, utan ett genomdiskuterat beslut, hade armen flyttats och deras relation förblivit hemlig. Det behövs alltså ett aktivt beslut för att visa ömhetsbetygelser. Dock upplevs beslutet att visa sig som ”kära, varandras” som något positivt – ”Det kommer att bli en perfekt frukost och en perfekt dag” indikerar att beslutet att visa upp relationen kommer att ge positiva konsekvenser. Stella och Sigrid ser alltså fram emot att vara öppna med att de är i en kärleksrelation. Sigrids mammas eller pappas reaktion på att Sigrids arm ligger kvar förväntas alltså inte vara negativ.

Trots att beslutet upplevs som positivt indikerar början på textstycket att det tidigare varit mer problematiskt. ”Utan kyssar ens, och ändå vet jag att just nu kan ingenting vara farligt.” säger explicit att någonting kan upplevas som farligt vid andra tidpunkter. Att det känns tryggt just nu kan bidra till att de beslutat sig för att tillkännage relationen, men tryggheten kan ju också vara ett resultat av beslutet att slutligen visa sig kära. Det är alltså inte explicit uttryckt *varför* det känns ofarligt just nu. Att satsen inleds med ”Utan kyssar ens, och ändå vet jag [...]” antyder att kyssar normalt skulle indikera att ingenting var farligt. Ömhetsbetygelser har tidigare varit något de enbart visat varandra i enrum, och därför bör Stella känna sig tryggast (eller i alla fall att ingenting var farligt) när hon är ensam med Sigrid, och därför kan interagera på ett romantiskt och/eller sexuellt sätt. Sammanfattningsvis anser jag att det analyserade textstycket visar på att det tidigare bara känts tryggt att vara öppna med relationen när de är ensamma med varandra och att detta är normaltillståndet, men att beslutet att nu vara öppna med relationen även med andra upplevs som något positivt som kommer ge positiva konsekvenser.

Nedan följer det textstycke där den första reaktionen på deras beslut skildras.

Sigrids mamma blir stående i dörröppningen och tittar på oss. Ansiktet har fastnat mellan ett god morgon-leende och något slags isskulptur. Som om någon stoppat henne i frysen innan leendet hann bli klart. Jag känner att det blir en isskorpa på mitt eget leende också.

”Jaha, och vad tror ni att ni håller på med då?” säger Sigrids mamma.

Det blir dödstyst.

Vad ska vi svara? Vi håller ju inte på med någonting alls. [...] Hon fortsätter att stirra på oss och verkar faktiskt förvänta sig ett svar. Till slut säger Sigrid:

”Ingenting.”

”Är ni inte lite för stora för att sova i samma säng?”

Jag får en väldigt opassande lust att skratta. Hon låtsas att hon inte förstår, fast det syns lång väg att hon förstår. Jag får lust att fråga om hon inte är lite för stor för att tro att vi bara har sovit. [...]

”Tycker du?” säger Sigrid.

”Larva dig inte nu.”

”Jag larvar mig väl inte, jag bara ligger här ju.”

”Och jag vill att du slutar med det. Att ni slutar med det båda två”, säger hennes mamma. (Nordin, 2010:177, 178)

Denna passage i texten följer på det ovan analyserade textstycket, och skildrar den direkta konsekvensen av att de ligger kvar i samma säng när Sigrids mamma kommer in. Tjejernas förhoppning var som tidigare beskrivet att beslutet att visa deras relation skulle leda till positiva konsekvenser; Sigrids föräldrar förväntades reagera på ett positivt eller åtminstone neutralt vis. Att Sigrids mammas leende är någonstans mellan ”ett god morgon-leende och något slags isskulptur” menar jag dock kan visa att hennes reaktion inte blir positiv. Hennes avsikt att hälsa dem god morgon har blivit avbruten – ”Som om någon stoppat henne i frysen innan leendet hann bli klart.” Det är alltså något som kommer i vägen för hennes leende. Det uttrycks inte explicit att det är åsynen av Stella och Sigrid tillsammans som åsamkar mammans frusna leende, men det uttrycks explicit två gånger att hon stirrar på dem. Åsynen av dem är alltså på något vis uppseendeväckande. Då hennes reaktion senare i textstycket är negativ mot deras beteende kan hennes leende vara en del av denna negativa reaktion.

Att mamman frågar ”Jaha, och vad tror ni att ni håller på med då?” markerar att Sigrids och Stellas beteende på något vis är konstigt för mamman. Hon kräver en förklaring till vad de håller på med; hon uttrycker alltså att det inte är tydligt för henne vad deras beteende betyder. Att Stella tänker ”Vi håller ju inte på med någonting alls” och Sigrids svar på mammans fråga visar att för dem är deras beteende inte är något som kräver en förklaring.

Sigrids mamma uttalar sig också explicit om deras val att sova i samma säng: ”Är inte ni lite för stora för att sova i samma säng?”. Att de skulle sova i samma säng som små är tänkbart, men inte nu när de är i niondeklassare. Det de ”håller på med” är alltså något som är för barnligt för deras ålder. Ett mer moget agerande skulle således vara att sova i separata sängar.

Men Stella anser att mammans reaktion inte är sanningsenlig: ”Hon låtsas att hon inte förstår, fast det syns lång väg att hon förstår”. Dessa satser visar att det över huvud taget finns något att förstå. Deras beslut att ligga kvar tillsammans med Sigrids arm om Stella är något som betyder någonting, vilket i det tidigare analyserade textstycket sägs betyda att de nu är öppna med relationen. Stella anser alltså att Sigrids mamma förstår att de har någon typ av romantisk relation, men att hon låtsas som att hon inte gör det.

Mamman uttrycker ytterligare en gång att tjejerna betar sig barnligt och att deras beteende måste upphöra. När Sigrid ifrågasätter mammans påstående att de är för stora för att sova tillsammans får hon enbart mothugget ”Larva dig inte nu” till svar. Att mammans reaktion skulle vara orimlig är alltså otänkbart för mamman, att ifrågasätta innebär att ”larva sig” – Sigrid klassas alltså fortsatt som fånig eller barnlig. När Sigrid påstår att så inte är fallet, utan att hon ”bara ligger här ju” uttrycker mamman explicit att hon och Stella ska sluta med det.

Sammanfattningsvis menar jag att textpassagen på sidorna 177—178 visar att mammans reaktion på Sigrid och Stellas ömhetsbetygelser är negativ; mamman uttrycker att hon vill att Stellas och Sigrids ömhetsbetygelser ska upphöra och att deras beteende är barnligt.

Mammans åsikter fortsätter i samma stil, men med en viktig förändring, som skildras i passagen nedan.

”Jag tycker inte att ni ser särskilt sömniga ut. Och jag vill inte tänka på vad ni har gjort istället för att sova.”

”Gör inte det då”, säger Sigrid.

”Nu räcker det. Gå upp nu. Och Stella kan åka hem.” [...] Hon skämtar verkligen inte. Hon skickar hem mig.

”Men mamma, det bestämmer väl inte du? Stella är ju här och hälsar på *mig*.”

”Och det här är mitt hus, och jag säger att det är dags för henne att åka hem.” [...]

”Jag vill förresten inte att ni stänger in er tillsammans” säger hon och lämnar dörren på glänt när hon går därifrån. (Nordin, 2010:178, 179)

I ovan redovisade textstycke ligger Stella och Sigrid fortfarande kvar i sängen medan mamman står i dörren och diskuterar med dem. Mamman uttrycker som i föregående textstycke på sidorna 177—178 att de betar sig på ett vis som inte kan fortsätta (”Nu räcker

det. Gå upp nu.”). I detta stycke går hon dessutom ett extra steg och beordrar Stellas hemfärd. Om detta är ett straff för deras barnsliga beteende eller om mamman bara önskar eliminera möjligheten att de ska sova ihop igen framgår inte. Sigrid anser att det är ett beslut som mamman inte har auktoritet nog att fatta: ”Men mamma, det bestämmer väl inte du? Stella är ju här och hälsar på *mig*.” Stella är alltså direkt kopplad till Sigrid, på ett vis som gör att hon anser att mamman inte har en makt att bestämma hur Stella ska agera. Att mamman tvärtom tycker att hon kan bestämma det spär på bilden av att mamman ser på dem som barn. Att mamman beslut att skicka hem Stella är dock inte något som explicit uttrycks vara sammankopplat med deras ”barnsliga” beteende.

Den största skillnaden mellan stycket på sidorna 177—178 och textstycket på sidorna 178—179 är att i det senare börjar bilden av att mamman inte förstår något att spricka. När mamman säger ”Jag vill inte tänka på vad ni har gjort istället för att sova.” uttrycker hon att hon tror att de gjort någonting i sängen som inte är att sova, samt att detta är något som hon ogillar tanken på. En rimlig tolkning kan vara att mamman gissar att Stella och Sigrid har haft någon typ av sexuell interaktion. I textstycket på sidorna 177—178 anser Stella att mamman visst förstår vad det betyder att de ligger i samma säng med armarna om varandra, det vill säga att hon förstår att deras relation är romantisk och icke-platonisk. Enligt mamman kan det alltså finnas en möjlighet att de ägnat sig åt saker som är just av sexuell art. I det avsnittet reagerar hon negativt på deras ömhetsbetygelser, vilket hon också gör på tanken av deras eventuella aktivitet i sängen.

Att hon sedan säger ”Jag vill förresten inte att ni stänger in er tillsammans” och lämnar dörren på glänt visar dels att hon tycker att de ”stängt in sig tillsammans” – hon anser alltså att Stella och Sigrid med avsikt tillsammans skilt sig åt från övriga familjen. Detta visar att hon tycker att något som hon inte ger sitt samtycke till kan hända om de tillåts stänga in sig tillsammans. Innan hon fick se dem ligga i samma säng har de fått sova flera nätter instängda i samma rum; den enda skillnaden nu är att de ligger tillsammans med Sigrids arm över Stella. Det bör alltså rimligen vara just den fysiska närheten som är opassande. Detta verkar avhjälpas med att de kan förbli under uppsikt från mamman eller övriga familjen. Om det stämmer att mamman tror att tjejjerna också ägnat sig åt sexuella aktiviteter i sängen kan det också vara så att hon vill förhindra att det upprepas.

Det sista utdraget ur *Det händer nu* är från ett kapitel där Stella och Sigrids bror Hannes samtalar. Hannes är förälskad i Stella, och en kväll då Stella av en slump stannar för att se på film med Hannes börjar de att kyssas. När Stella avbryter frågar Hannes om anledningen till att hon vill avbryta är att han är ”värsta äcklig”.

”Nej”, säger jag. ”Du är inte värsta äcklig.” [...]

”Vad är det för fel då?” säger han.

Och då säger jag det. Helt plötsligt bara säger jag det.

”Du är kille.” [...]

”Allvarligt?” säger han till sist.

”Allvarligt”, säger jag.

”Men du är ju...”

”Vad då?” säger jag.

”Jag vet inte. Du ser inte ut som det.”

”Vad då ’ser inte ut som’? Det ser väl inte ut på något särskilt sätt.”

”Kanske inte. Men du är så tjejig.”

”Passar väl bra. Om man gillar tjejer.” [...]

”Mm. Men jag tänkte... att om jag testade. Att det kanske skulle vara roligt. Att det andra skulle gå över.”

(Nordin, 2010:121, 122)

Denna passage börjar med att Stella nekar till att Hannes skulle vara äcklig. Att hans är ”Vad är det för fel då?” visar att han inte förstår varför hon avbryter om hon inte anser att han är äcklig. Ett normalfall borde då alltså vara att Stella *inte* avbryter utan fortsätter att kyssas om hon inte tycker att han är äcklig. Att avbryta för att han inte passar in på hennes könspreferens är således inte ett normalfall. När hon yttrar att anledningen är just att han inte stämmer in på hennes könspreferens (”Du är kille”) markeras det otroliga med detta ytterligare genom att han ifrågasätter med ett ”Allvarligt?”. När hon bekräftar att det stämmer att hon avbrutit för att han är en kille och inte något annat ifrågasätter han ytterligare en gång med satsen ”Men du är ju...”, vilket antyder att Stella är något som inte hör ihop med icke-heterosexualitet.

Stella kommer inte själv på vad detta kan vara, utan Hannes måste förklara med ”Du ser inte ut som det.” Hannes anser alltså att icke-heterosexualitet eller icke-heterosexuella personer ser ut på ett visst sätt, som inte Stella gör enligt honom. Det ifrågasätts i sin tur av Stella: ”Vad då ’ser inte ut som’? Det ser väl inte ut på något särskilt sätt.” Stella anser alltså att icke-heterosexualitet *inte* ser ut på något särskilt sätt. Hannes öppnar för att eventuellt hålla med, men ifrågasätter ändå ytterligare: ”Kanske det. Men du är så tjejig.”. Han avslöjar därmed att det utseende Stella har är ”tjejigt”, stereotyp för en tjej, och att det gör att det verkar otroligt att Stella skulle föredra tjejer. För att se ut som att hon föredrog tjejer skulle hon alltså behöva se ut på ett sätt som Hannes inte bedömer vara tjejigt. Enligt Stella stämmer inte detta, utan reagerar med att säga ”Passar väl bra. Om man gillar tjejer.”. Stella tycker alltså tvärtom att hennes utseende är helt ackurat för en icke-heterosexuell tjej.

Sammanfattningsvis visar detta textstycke att Hannes anser att det är otroligt att Stellas avbrytande av kyssen skulle bero på att hon har en könspreferens som han inte passar in i. Han tycker också att det är otroligt att hon är icke-heterosexuell över huvud taget, eftersom hon inte passar in i den uppfattning han har om icke-heterosexuella tjejers utseende. Stella håller inte med utan tycker både att icke-heterosexualitet inte ser ut på ett visst sätt och att hennes utseende passar utmärkt på en icke-heterosexuell tjej.

Presuppositionerna i *Det händer nu* visar överlag att personerna i Stellas och Sigrids närhet visar en tveksamhet eller en ovilja gentemot Stellas och Sigrids relation. Det är på olika vis *inte* varken uppskattat eller förväntat att de är förälskade. Tjejerna verkar vara medvetna om att det inte är det förväntade, men de trodde dock att det skulle vara mer uppskattat.

6.4.2 Presuppositioner i *Regn och åska*

I *Regn och åska* är presuppositionerna ofta mer otydliga än i *Det händer nu*. Nedan följer ett textstycke från ett kapitel där Rein och Oscar har sex efter Oscar åkt tillbaka till Tallinn för att hälsa på Rein. De bor i Reins morbror Hannes lägenhet; Hannes själv är bortrest men har lämnat en ask i köket åt Rein och Oscar som Rein precis plockat upp.

”Vad är det för något?”

Det glittrade till i hans ögon.

”Kondomer! Det blir världspremiär. Åtminstone för mig.” [...]

”Är det verkligen en present från Hannes?” undrade jag.

Rein ryckte på axlarna och räckte mig ett av glasen.

”Jag antar det”, svarade han. (Lindquist, 2011:185, 186)

När Oscar får reda på att asken innehåller kondomer ställer han sig tveksam till att det verkligen är en present från Hannes. Rein verkar dock inte tycka att det är uppseendeväckande utan bekräftar med ett ”Jag antar det”. Varför Oscar tvivlar är inte explicit uttryckt, inte heller varför han tvivlar på just kondomasken och inget av de andra tingen i lägenheten; när de befinner i Hannes lägenhet är det rimligt att även sakerna där tillhör Hannes. I senare kapitel vill Hannes bjuda dem på mat, vilket Oscar inte ifrågasätter (Lindquist, 2011:220). Det kan alltså vara att det just är kondomer som ges bort som Oscar tycker känns orimligt. Då kondomers användningsområde är relaterat till sex kan han tvivla på att Hannes verkligen ger sitt samtycke till deras sexuella utlevnad. Men det kan också bero på att det känns så pass intimt och därför enligt Oscar är för privat för att få i present.

Sammanfattningsvis visar textstycket på sidorna 185—186 att Oscar tvivlar på att Hannes vill ge dem just kondomer, exakt varför kondomer och inte andra gåvor verkar orimliga är dock inte beskrivet.

I nästa textstycke berättar Oscar för sina vänner Arvan och Lina om hur han har träffat Rein och förälskat sig i honom. Oscar har aldrig berättat för varken Arvan eller Lina om sin könspreferens. För Lina är nyheten om Rein helt ny, medan Arvan vet att Oscar träffat en kille, men inte att Oscar blivit förälskad i den killen.

”Jag... jag har träffat en kille. I Tallinn. En kille som heter Rein och som... som jag är mycket förälskad i.”

”Är det sant?” utbrast Lina och satte sig upp.

Arvan skrattade och skakade på huvudet.

”Jag visste det”, muttrade han och flyttade sig lite närmare Lina och mig. ”Jag visste att det skulle hända. Förr eller senare. Oscar... din jäkel!”

”Visste vad då? undrade Lina, men han bara log. Hon vände sig åter till mig.

”Berätta mer, Oscar. Vad är det för kille, och vad sa du att han hette?”

”Rein”, upprepade jag. Och så började jag berätta om honom. [...]

”Var det bara det?” frågade Arvan. ”Jag menar, hade ni inte sex?”

”Arvan, lägg av!” sa Lina. ”Låt honom berätta själv.” Jag mötte Arvans blick. Frågan och nyfikenheten dröjde sig kvar i hans ansikte, och jag tror jag rodnade lite. Han log i samförstånd, skakade än en gång sitt huvud och mimade: ”Oscar, Oscar, Oscar...” (Lindquist, 2011:101, 102)

I detta avsnitt uttrycker Arvan att nyheten att Oscar förälskat sig i killen i Tallinn inte är något som förvånar honom; något han redan anat: ””Jag visste det’, muttrade han”. Det är till och med något han väntat på: ”Jag visste att det skulle hända. Förr eller senare.” Lina visar till skillnad från Arvan en viss förvåning till nyheten genom att utbrista ”Är det sant?”. Hon ber Oscar att berätta mer, och uppmanar Arvan att låta Oscar berätta själv. Hon visar alltså klart intresse för att Oscars berättelse.

När Oscar sedan berättar om Rein markerar Arvan att han hade förväntat sig ännu en sak, som dock inte Oscar har levererat i sin berättelse. ””Var det bara det?’ frågade Arvan. ’Jag menar, hade ni inte sex?’” Att Oscar berättat om Rein utan att berättat att de hade sex betraktas alltså som *bara det*, vilket antyder att Oscars berättelse var otillräcklig enligt Arvans förväntningar. Arvan har alltså förväntat sig att Oscar skulle ha träffat en kille som han är förälskad i, som han dessutom skulle ha haft sex med.

Lina säger till Arvan att sluta: ”Arvan, lägg av!” och anser att Oscar ska få berätta själv. När Oscar rodnar ler Arvan i *samförstånd*, det är alltså något som både Oscar och Arvan ska

förstå. Leendet markerar också att Arvan är vänligt inställd till det de förstår. Oscar rodnar efter att han tyckt sig se att frågan om sexet ”dröjde sig kvar” i Arvans ansikte, varvid Arvan ler i samförstånd – rodnaden kan alltså vara en anledning till att de beskrivs dela en insikt, och insikten kan vara kopplad till att Oscar rodnar. Att Oscar rodnar kan ha fungerat som ett svar för Arvans fråga, ett svar han reagerar positivt på (med ett leende) vilket indikerar att han numera är tillfredsställd med svaret. Arvan anser därför eventuellt att rodnaden svarar jakande på frågan om Oscar och Rein har haft sex. Oscar svarar dock aldrig explicit på Arvans fråga.

Sammanfattningsvis skildrar detta textstycke Oscars närmaste vänners reaktioner på hans berättelse om relationen till Rein, som är positiva och intresserade. Lina visar först att hon är förvånad, men uttrycker inte det mer än en gång. Arvan uttrycker att han inte är förvånad, att han hade förväntat sig att det Oscar berättar om skulle hända snart, och att han förväntat sig att de skulle ha sex. Sedan följer ett mer abstrakt utbyte mellan Arvan och Oscar där Arvan kan ha tolkat Oscars rodnad som att Oscar instämmer till att han och Rein skulle ha sex.

Presuppositionerna i *Regn och åska* visar överlag en positiv inställning till Reins och Oscars relation. Den uppfattas som glädjande och förväntad.

7 Diskussion

I *Det händer nu* är Stella förstadedeltagare i majoriteten av processerna. Boken berättas ur hennes perspektiv vilket gör att det resultatet kanske inte är så förvånande, men i *Regn och åska* är både Oscar och Rein förhållandevis lika aktiva. Stella agerar dock mer i den yttre världen än vad Oscar gör, som agerar mer i den mentala världen. När Oscar interagerar med sin partner sker alltså mycket mentalt arbete, mer än för Stella, som snarare uttrycker sig genom handlingar. Stella konstrueras alltså som mer aktiv än Oscar, särskilt eftersom hon överlag är förstadedeltagare i fler processer än Oscar, som ter sig mer reflekterande. Det fysiska är dock närvarande i Oscars processer i form av Reins fragment. Deras båda partners är mer verbala än huvudpersonen. Detta kanske för att berättelsen inte berättas ur deras perspektiv och de därför måste uttrycka sig verbalt snarare än mentalt för att läsaren ska känna till deras funderingar.

Att fragmentsatserna är koncentrerade till de passager där de har sex eller på annat vis interagerar på ett vis som de uppfattar som sexuellt konstruerar dem som väldigt fysiska i sådana situationer. Att detta skulle vara specifikt för romaner om samkönade relationer går inte att säga utifrån min undersökning; en generalisering skulle kräva långt mycket mer

material. Men det visar i alla fall att i just dessa romaner är det främst kropparna som tillåts vara aktiva när de har sex. Detta kan vara ett resultat av att sex kan vara väldigt fysiskt och kroppsrelaterat. Men det konstruerar också en bild av sex som något som personerna inte har kontroll över själva, utan något som kropparna bestämmer över, som om kroppen vore skild från själva människan. När de interagerar icke-sexuellt är det däremot de själva och inte kropparna som främst agerar. Passagen i *Det händer nu* där de bestämmer sig för att visa relationen öppet blir en tydlig kontrast mot de avsnitt när personerna i romanerna har sex; interaktion som för relationen framåt på icke-sexuella vis konstrueras som *mycket* aktivt och avsiktligt, medan sex är något som är bortom kontroll. Att fragmentsatserna sällan har relevanta (eller irrelevanta) andradeltagare gör att det konstrueras som att detta påverkar någon eller något i lägre grad; det bara händer.

Presuppositionerna från de båda böckerna skilde sig från varandra ganska mycket på så sätt att i *Det händer nu* är heteronormen påtagligt närvarande på ett sätt som den inte är i *Regn och åska*. Tjejernas relation ses inte som något positivt. Trots att det inte explicit uttalas att det beror på att deras relation är samkönad har den enbart upplevts som positiv så länge den var platonisk, men så fort den upplevdes som sexuell ansågs den vara *barnslig*. Detta går i linje med Eckerts studie om heterosexualitet som något som indikerar vuxen mognad (Eckert, 1994:7). Mamman uttrycker dessutom explicit att de skulle vara för stora för att ”sova i samma säng”; att dela säng är något som hör barndomen till. Jag anser alltså att Sigrids mamma uttrycker sig i linje med heteronormativiteten, och när hon uppmanar dem att sluta bete sig barnsligt kan man tolka det som att hon vill att de ska bete sig heterosexuellt. Stella och Sigrid själva agerar inte på samma vis som mamman, utan behandlar sin relation till varandra som något positivt och som kommer förbli positivt. För dem är den samkönade kärleken önskvärd och benämns aldrig av dem som barnslig. De är dock medvetna om att den inte är det förväntade. Man kan alltså säga att Stella och Sigrid är medvetna om heteronormen, men inte agerar efter den.

Hannes, Sigrids bror, uttrycker sig även han på ett vis som jag anser är heteronormativt. Han påstår att Stella inte ser ut att vara någon som ”gillar tjejer”. Han uppfattar alltså Stella som någon som passar in i den heterosexuella matrisen, eftersom hon är ”tjejig”. Det är enligt Hannes alltså ett manligt drag att dras till tjejer. Han förstår inte vad som är fel när hon avvisar honom, då han uppfattat henne som ”tjejig”, och bör således dras till honom, då han är en kille. För honom är den stereotypa icke-heterosexuella tjejen också någon som inte är heterosexuellt attraktiv. Stella däremot säger emot påståendet om att det skulle finnas en sådan stereotyp. Huvudpersonen och partnern i *Det händer nu* handlar alltså inte i enlighet

med heteronormativiteten, medan personerna runt omkring som reagerar på deras relation gör det.

I presuppositionerna i *Regn och åska* var det tvärtom mycket positiva reaktioner från de som exponerades för huvudpersonens och hans partners relation. Att Oscar blivit förälskad i en person som är kille är ingenting oväntat, utan något glädjande. Heterosexualiteten verkar alltså inte stå som en modell för normal sexualitet i *Regn och åska*; alla inblandade i relationen och de som exponeras för relationen behandlar relationen som positiv och icke avvikande. Det förväntade är att de ska ha haft sex med varandra; en asexuell relation skulle alltså kunnat ha genererat mer förvånade reaktioner.

Sammanfattningsvis visade min undersökning att de olika skildringarna av de undersökta personerna ter sig något annorlunda men med flera gemensamma nämnare. Stella är mer aktiv än Oscar, medan Oscars partner Rein är mer aktiv än Stellas partner Sigrid. Partnern utsätter överlag huvudpersonen för mer verbala processer, oavsett i vilken grad de porträtteras som aktiva. Ännu ett drag romanerna har gemensamt är att när de har sex skildras detta som något som är bortom deras kontroll, medan den icke-sexuella interaktion som för relationen framåt framställs som väldigt aktiv. Det som skilde sig tydligast mellan romanerna var närvaron av heteronormen i form av den uttryckta inställningen till de undersökta personernas kärleksrelation. *Det händer nu* hade en mycket närvarande heteronorm, medan *Regn och åska* inte hade det alls.

Min undersökning visar inte en generell bild av skildrandet av icke-heterosexuella personer i ungdomsromaner eftersom den är så pass liten. Denna uppsats visar enbart skildrandet av icke-heterosexuella personer i specifikt de två romaner jag undersökt. För att kunna generalisera skulle långt fler romaner behöva undersökas, vilket eventuellt skulle ge ett resultat som skiljer sig från det jag kommit fram till. Detta är något som kommande uppsatser kan utreda.

Referenser

Ambjörnsson, Fanny, 2006: *Vad är queer?*. Stockholm, Natur och kultur.

Aranius, Jessica, 2013: *Vem står vid spisen? En diakronisk analys av hur föräldrar framställs i barnböcker*. Examensarbete, 15 hp, Professionell svenska. Institutionen för nordiska språk, Uppsala universitet.

Cameron, Deborah, Kulick, Don, 2003: *Language and sexuality*. Cambridge: Cambridge university press.

Eckert, Penelope, 1994: *Entering the Heterosexual Marketplace: identities of subordination as a developmental imperative*.

Edlund, Ann-Catrine, Erson, Eva. & Milles, Karin, 2007: *Språk och kön*. Stockholm: Norstedts Akademiska Förlag.

Hagren Idevall, Karin, 2011: *Konstruktioner av queer, Interdiskursivitet och pendlande positioneringar i samtal om kön, sexualitet och relationer*. Institutionen för kommunikation, medier och it, Södertörns högskola.

Hellspong, Lennart och Ledin, Per, 1997: *Vägar genom texten, handbok i brukstextanalys*. Lund: Studentlitteratur AB.

Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin, 2006: *Grammatik med betydelse – en introduktion till funktionell grammatik*. Uppsala: Hallgren och Fallgren studieförlag AB.

Holmberg, Per, Karlsson, Anna-Malin, Nord, Andreas, 2011: *Funktionell textanalys*. Stockholm, Norstedts.

Lönnlöf, Sebastian, 2014: *HBTQ – böcker bortom normen*. Lund, BTJ förlag.

Svenska akademiens ordbok. <http://g3.spraakdata.gu.se/saob/>, uppslagsord *fragment*. Hämtad 9.12.2014.

Undersökt material

Lindquist, Håkan, 2011: *Regn och åska*. Göteborg: Charlie by Kabusa.

Nordin, Sofia, 2010: *Det händer nu*. Stockholm, Rabén & Sjögren.